

Базова інформація про дисципліну	
Шифр, назва дисципліни	DP026 Інституціональна економіка / Institutional Economics
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	Економіка та управління бізнесом
Семестр	2
Курс	2 курс (за скороченою формою навчання) 3 курс (повний термін навчання)
Анотація курсу	Предмет навчальної дисципліни інституціональні процеси, що відбуваються в економіці країн, коли вивчення акцентується на дослідженні інституціональної взаємодії суб'єктів економічної системи. Мета навчальної дисципліни розкрити умови і закономірності взаємодії економічних суб'єктів та організацій в економіці, вплив інституціональної структури на економічні процеси. При цьому об'єктом вивчення інституціоналізму є генезис, структура та функціонування економічних систем різноманітних суспільств.
Сторінка курсу в MOODLE	http://78.137.2.119:2929/course/index.php?categoryid=28
Мова викладання	українська
Лектор курсу	канд. екон. наук Здір Віктор Анатолійович канали комунікації: СДН «Moodle»: повідомлення в чаті E-mail: victor19831111@ukr.net
Місце дисципліни в освітній програмі	
Освітня програма	http://csbc.edu.ua/documents/otdel/ooop_ee.pdf
Перелік загальних компетентностей (ЗК)	ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

	ЗК3.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК8.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК9.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК10.Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК11.Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК12.Навички міжособистісної взаємодії. ЗК13.Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
Перелік спеціальних компетентностей (СК)	СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки, на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними і правовими актами. СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати. СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин. СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси. СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів. СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення. СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності. СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків. СК15. Здатність проводити прикладні дослідження в різних сферах національної економіки.

Перелік програмних результатів навчання	ПРН 1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу. ПРН 2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя. ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки. ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем. ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади). ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності. ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки. ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально- економічних і трудових відносин. ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. ПРН 14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку. ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні. ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки. ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з урахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків. ПРН 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
---	---

	ПРН 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами. ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів. ПРН 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах. ПРН 23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення. ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей. ПРН 25. Застосовувати набуті знання для запобігання корупції та будь-яким проявам недоброчесності в економічній діяльності. ПРН 27. Забезпечувати інформаційні потреби різного рівня для проведення прикладних наукових досліджень.
Опис дисципліни	
Структура навантаження на студента	Загальна кількість годин – 90 Кількість кредитів – 3 Кількість лекційних годин – 22 Кількість практичних занять – 23 Кількість годин для самостійної роботи студентів – 45 Форма підсумкового контролю – залік
Методи навчання	індивідуальне усне або письмове опитування; групове усне або письмове опитування; контрольна робота; індивідуальна або групова презентація (представлення виконаного завдання); аналіз ділових ситуацій (аналіз ситуації, даної у вигляді текстового, графічного або усного матеріалу, аналіз варіантів вирішення проблеми, вибір оптимального варіанту), підготовка науково-дослідної роботи підготовка тези доповідей.
Зміст дисципліни	
Тема 1. Характерні риси та еволюція інституціоналізму.	Дослідницька програма неокласичної теорії. Практичні та теоретичні джерела інституціоналізму. Класифікації наукових спрямувань інституціоналізму. Характеристика неоінституційної теорії.
Тема 2. Норми, правила, інститути. Теорія ігор як метод інституціональної економіки.	Цінність як основа норми. Сутність, елементи норм та правил. Інститути, теорії походження інститутів. Загальна характеристика теорії ігор.
Тема 3. Теорія прав власності.	Власність як економічна категорія. Власність як інститут. Проблема усунення зовнішніх ефектів. Теорема Коуза. Характеристика систем власності.
Тема 4. Теорія трансакційних витрат.	Поняття та види трансакцій. Визначення трансакційних витрат. Класифікація, вимірювання та засоби зменшення трансакційних витрат.
Тема 5. Теорія контрактів.	Поняття контракту та сутність контрактного процесу. Види контрактів, слідування особистісним інтересам учасників контрактного процесу. Класифікація контрактів.

Тема 6. Інституціональні концепції організації та система ринку.	Організація та її ключові ознаки. Фактори впливу на виникнення та функціонування організацій. Ринок як різновид організації та її протилежність. Способи підвищення ефективності ринкових взаємовідносин.
Тема 7. Домогосподарство як організація та інституціональний аналіз фірми.	Сім'я та домогосподарство. Функції домогосподарства та його типи. Теорії походження фірми. Види внутрішньофірмових структур та типи фірм.
Тема 8. Інституціональний устрій держави та концепція суспільного вибору.	Функції держави: класичний, неокласичний, інституційний підходи. Теорії походження держави. Політична сфера як об'єкт дослідження теорії суспільного вибору. Демократія як спосіб здійснення вибору. Економічна теорія бюрократії та «фіаско» держави і способи його усунення.
Тема 9. Аналіз інституціональних змін та інституціональна трансформація економіки України.	Інституційна структура та причини її трансформації, інституційна динаміка. Процес інституційної трансформації, його можливі наслідки та проблеми імпорту інститутів. Напрями інституційних перетворень в Україні в 1990-х рр. Характер та наслідки інституційної трансформації вітчизняної економіки.
Політика дисципліни	
Політика відвідування	Регулярне відвідування всіх видів занять, своєчасність виконання самостійної роботи. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання зорганізується в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Академічна доброчесність	У випадку недотримання політики академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво) передбачено повторне проходження оцінювання.
Використання ІІІ	Використання ІІІ під час виконання завдань регламентується Політикою «Використання ІІІ в освітньому процесі ЧДБК» Завдання мають маркування регламенту використання ІІІ.
Підсумковий контроль	Залік у кінці семестру за результатами поточної успішності
Система оцінювання	
Система оцінювання підсумкової успішності студентів поділяється на поточний контроль та семестровий контроль . Поточний контроль здійснюється протягом семестру і охоплює всі види аудиторної роботи (практичні, семінарські заняття) та виконання індивідуальних завдань. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за цей вид контролю, становить 100. Підсумковий контроль Відбуватися у формі модульного контролю Розрахунок підсумкової оцінки Підсумкова оцінка базується виключно на балах, накопичених протягом семестру (S). Ваговий коефіцієнт у цьому випадку становить 1. Формула: $O = S \times 1$	

Накопичування балів з навчальної дисципліни

Види навчальної роботи	Загальна кількість балів
Усні відповіді за темами 10 по 5 балів	50
Модульні контрольні (2 к.р. по 10 балів)	20
Індивідуальна робота	30
Разом	100

Критерії оцінювання для кожного виду навчальної роботи

Критерії оцінювання усних відповідей:

5 б. Знання є глибокими, міцними, системними; учень вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища і факти, виявляти й відстоювати особисту позицію.

4 б. Студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням). Відповідь учня правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень

3 б. Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності

2 б. Відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення;

1 б. Відповідь неконкретна, студент орієнтується лише в деяких поняттях предмету

Критерії оцінювання модульних робіт

9-10 б. Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів.

7-8 б. Повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

5-6 б. повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

3-4 б. студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

1-2 б. на мінімальному рівні розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

20- 30 б. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю

10-19 б. Презентація має задовольняти всім критеріям нижчого рівня і одному або двом таким: відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня; показує явне поглиблення та розуміння теми; притягує увагу аудиторії.

1-9 б. Проект сфокусований на темі, але не висвітлює її. Наявна певна організаційна структура, але вона не явна з показу. Можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні

Шкала оцінювання		
ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	Бездоганна підготовка в широкому контексті
B	80-89	Повні знання, міцні вміння
C	70-79	Хороші знання та вміння
D	65-69	Задовільні знання, стереотипні вміння
E	60-64	Виконання мінімальних вимог діяльності в стандартних умовах
FX	35-59	Слабкі знання, відсутність умінь
F	1-34	Необхідний повторний курс

Список рекомендованих джерел

1. Литвиненко А. В. **Інституціональна економіка: навчально-методичний комплекс**. — Харків : Харків. нац. економ. ун-т, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29664/1/%D0%BF%D0%BE%D0%B7.478_%21%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%90.%20%D0%92.. (дата звернення: 14.10.2025). repository.hneu.edu.ua
2. Шиманська О. П. **Інституціональна економіка : методичні вказівки з підготовки до практичних занять**. — Тернопіль : Західно-укр. нац. ун-т, 2022. — 19 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46292/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%20%D0%9F%D0%97%20%D0%B7%20%D0%86%D0%95-maket.pdf> (дата звернення: 14.10.2025). [DSpace WUNU](https://dspace.wunu.edu.ua)
3. (ДПУ) — Дніпровський державний педагогічний університет. **Інституційна економіка: навчальний посібник (електронна публікація)**. — Дніпро, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ir.dpu.edu.ua/items/bbe0739d-d42f-4faf-8fd4-5081cd796203/full> (дата звернення: 14.10.2025). ir.dpu.edu.ua
4. Інститут економіки та прогнозування НАН України. **Інституційна структура економіки в українській економічній думці : збірник / монографія (аналітичні матеріали)**. — Київ : ІЕП НАНУ, 2021. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ief.org.ua/publication/monohrafi> (дата звернення: 14.10.2025). [ief.org.ua+1](https://ief.org.ua)
5. Колектив (університетське видання). **Навчально-методичні матеріали «Інституційна економіка» (збірник лекцій, практичні завдання, тестові завдання)**. — Львів : ЛНУ, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://econom.lnu.edu.ua> (розділ дисципліни, дата звернення: 14.10.2025). [Економічний факультет](https://econom.lnu.edu.ua)
6. Сапачук Ю. М. (ред.). **Ефективна інституційна економіка на сучасному етапі : матеріали науково-практичної конференції**. — Київ : НаУКМА, 2024. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://web.ukma.edu.ua> (дата звернення: 14.10.2025). web.ukma.edu.ua
7. Харківський національний економічний університет (репозитарій). **Інституційна економіка : навчальний посібник / методичні матеріали (оновлені матеріали 2021–2023)**. — Харків, 2022. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://economtheory.univer.kharkov.ua/data/wp->

content/uploads/2022/12/%D0%AF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%91%D0%95-%D0%B1_2022.pdf (дата звернення: 14.10.2025).
economtheory.univer.kharkov.ua

8. Тернопільський/Західно-укр. нац. ун-т — **Навчально-методичні комплекси з інституційної економіки (2022)** — методичні матеріали для студентів та викладачів. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dspace.wunu.edu.ua> (дата звернення: 14.10.2025). [DSpace WUNU](https://dspace.wunu.edu.ua)

9. Збірник наукових праць / університетські видання «Міжнародна й інституційна економіка» (з доповідями та оглядовими статтями), 2021–2024 — корисний навчально-методичний матеріал для курсу. — [Електронний ресурс]. — Приклади доступу: <https://ief.org.ua>, <https://econom.lnu.edu.ua> (дата звернення: 14.10.2025).

10. Ayres C., Chamberlain N., Dorfman J., Gordon R., Kuznets S. Institutional Economics: Veblen, Commons, and Mitchell Reconsidered / C. E. Ayres, Neil W. Chamberlain, Joseph Dorfman, R. A. Gordon, Simon Kuznets. – University of California Press, 2021. – 194 pp.

Інтернет ресурси

1. Міністерство фінансів України. <https://mof.gov.ua/uk>
2. Міністерство економіки України. <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
3. Державна служба статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua>